

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح نحوه پیگیری و رسیدگی به ارجاعات نظارتی مجلس شورای اسلامی»

مقدمه

به موجب قانون اساسی و نیز آیین‌نامه داخلی مجلس موارد متعددی از نظارت مجلس نسبت به سایر ارکان دولت و دستگاه‌های اجرایی پیش‌بینی شده است با این حال به عقیده پیشنهاددهندگان این طرح، این‌گونه نظارت‌های مجلس، مخصوصاً در مرحله‌ای که به‌منظور پیگیری بررسی‌های لازم در سایر قوا و دستگاه‌ها، به آنها ارجاع می‌شود، به نحو مؤثر و کارآمدی مورد توجه و رسیدگی قرار نمی‌گیرند. به همین دلیل طرح حاضر با ارائه مجموعه‌ای از احکام قانون در قالب هشت ماده، تلاش کرده است سازوکاری جهت افزایش اثربخشی رسیدگی به ارجاعات نظارتی مجلس فراهم آورد. متن در نظر گرفته شده برای این طرح با ایرادهای متعددی مواجه است که به همین دلیل، اعضای کمیسیون حقوقی قضایی ضمن تصویب کلیات طرح حاضر، مقرر داشتند که متن و مفاد آن به‌طور کامل توسط یک کارگروه تخصصی مورد بازبینی و اصلاح قرار گیرد. با این حال ظاهراً به دلیل عدم ارائه گزارش کمیسیون در بازه زمانی مقرر شده در آیین‌نامه، با صلاحدید هیئت‌رئیس مجلس این طرح با همان متن سابق، در دستور کار صحن علنی مجلس قرار گرفته است. بر این اساس در گزارش حاضر با مبنا قرار دادن همان مفاد و متن اولیه طرح، ایرادها و کاستی‌های آن مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۴۲۳

شماره چاپ:

۹۹۸

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۴/۱۱

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات حقوقی

بررسی مفاد طرح

ایرادهای مطرح درخصوص این طرح را در سه سطح می‌توان طبقه‌بندی کرد: اول، ابهام در ضرورت ابتکار تقنینی طرح، دوم، مغایرت با قانون اساسی، سوم، ابهام و مغایرت با اصول و ضوابط دادرسی کیفری.

ابهام در ضرورت ابتکار تقنینی طرح

چارچوب و ضوابط و سازوکار عملی کردن نظارت مجلس، چه از طریق تذکر، سؤال، استیضاح و چه با تحقیق و تفحص و کمیسیون اصل نودم قانون اساسی به‌صورت پراکنده در قوانین و مقررات آمده است. قانون آیین‌نامه داخلی مجلس و قوانین مربوط به کمیسیون اصل نودم قانون اساسی بسیاری از موضوعات و مسائل پیرامونی مقوله نظارت را پیش‌بینی کرده است؛ با دقت در این مقررات، مشخص می‌شود این میزان از احکام، برای تضمین نظارت مجلس کافی و وافی به مقصود می‌باشند. با این وجود، هرچند طرح نحوه پیگیری و رسیدگی به ارجاعات نظارتی مجلس شورای اسلامی، از لحاظ گردآوری و تدوین و تنقیح قوانین و مقررات پراکنده و تبیین سازوکاری روشن برای

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۶۱۲۲

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۷/۲۸

رسیدگی به ارجاعات نظارتی مجلس مفید به نظر می‌رسد، لکن با بررسی مواد طرح، مشخص می‌شود که این مقررات به نوعی در مواد آیین‌نامه داخلی مجلس و یا سایر قوانین پیش‌بینی شده است.

به عنوان مثال، محورهای اساسی این طرح عبارتند از: ارجاع نتایج امور نظارتی به قوه قضائیه، تکلیف مراجع قضائی به رسیدگی و صدور رأی مقتضی به صورت خارج از نوبت، تکلیف دستگاه‌های اجرایی به ارائه مدارک و مستندات و همکاری با کمیسیون، عدم انتشار نتایج نظارت قبل از قرائت گزارش در صحن علنی مجلس. این موضوعات در مقررات آیین‌نامه داخلی و سایر قوانین به تفکیک مقرر شده و ذکر مجدد آنها در این طرح «تحصیل حاصل» می‌باشد.

مغایرت با قانون اساسی

۱. منظور از ایجاد شعب خاص با ابلاغ ویژه رئیس قوه قضائیه در ماده (۱) طرح حاضر، با ابهام مواجه است؛ باید مشخص شود که منظور از آن، ایجاد دادگاه اختصاصی است یا اینکه صرفاً تخصیص برخی از شعب موجود دادگاه‌های عمومی برای رسیدگی تخصصی به پرونده‌های مذکور است؟ در صورتی که فرض دوم مدنظر باشد لازم است عبارت ماده تغییر داده شود. اما در صورتی که فرض اول مدنظر باشد ماهیت پیشنهاد مذکور، ایجاد تغییراتی در سازمان‌دهی و تشکیلات قضایی خواهد بود و با عنایت به تصریح بند اول اصل یکصد و پنجاه و هشتم قانون اساسی که ایجاد تشکیلات قضایی از جمله صلاحیت‌های ریاست قوه قضائیه دانسته است، لذا پیشنهاد می‌شود مفاد این طرح مخصوصاً از جهت ایجاد تغییرات در تشکیلات قضایی، پس از تعامل و جلب موافقت دستگاه قضایی، مورد بررسی و تصویب قرار گیرد.

۲. در اجرای ماده (۲) طرح حاضر، در صورتی که رأی دادگاه مبنی بر محکومیت باشد، در این صورت، اعلام مجرمیت و محکوم شدن فرد یا نهاد خاطی، لازم است به عنوان یک مجازات تکمیلی در رأی دادگاه پیش‌بینی شده باشد در غیر این صورت اعلام آن در صحن علنی مجلس مغایر شرع خواهد بود.

۳. در این طرح به کرات برای معاونت نظارت مجلس وظایف و تکالیفی پیش‌بینی شده است که لازمه آن مکاتبه یا معرفی نماینده این معاونت به سایر قوا و نهادهاست. این در حالی است که از حیث اصول کلی حقوقی و قانون اساسی، ساختار و تشکیلات مجلس، محدود به صحن، کمیسیون‌ها و هیئت‌رئیس مجلس می‌باشد؛ لذا بهتر است هرگونه مکاتبه و معرفی نماینده از طرف معاونت نظارت از طریق هیئت‌رئیس مجلس انجام شود.

۴. در ماده (۸)، اصطلاح «هزینه ... اداری» که در قالب عبارت «هزینه دادرسی و اداری» مقرر شده با ابهام مواجه است.

۵. اعطای معافیت از هزینه دادرسی مقرر در ماده (۸) طرح، از این حیث که منجر به کاهش درآمدهای عمومی می‌شود مغایر اصل هفتاد و پنجم قانون اساسی خواهد بود.

ابهام و مغایرت با اصول و ضوابط دادرسی کیفری

۱. اینکه در فراز اخیر ماده (۱)، ارجاعات مجلس به محاکم کیفری به منزله کیفرخواست قلمداد شده است، اگر به منزله مترتب شدن همه آثار و ویژگی‌های کیفرخواست نسبت به ارجاعات کیفری مجلس باشد محل اشکال است و اگر منظور، صرفاً مکلف کردن محاکم کیفری برای رسیدگی به ارجاعات مجلس باشد، لازم است عبارت مذکور اصلاح شود. مناسب است این موارد نیز مانند سایر پرونده‌ها از طریق دادسرا به دادگاه صالح ارجاع و در صورت لزوم، دادسرا قرار مقتضی را صادر کند. سازوکار مندرج در ماده (۱) طرح تمامی

فرایند کیفری را دستخوش تغییر قرار می‌دهد، بدون آنکه نظام جایگزین مناسبی مطرح کند. بر هم زدن نظام دادرسی کنونی با تمامی وقت‌های اعتراض و قرارهای پیش‌بینی شده برای طرفین دعوا، به نظر می‌رسد که نمی‌تواند کمک چندانی به بهبود نظام دادرسی داشته و این‌گونه بتواند کندی این فرایند را جبران کند.

۲. فرایند تحقیق و تکمیل پرونده و احراز شرایط لازم جهت صدور کیفرخواست و طرح نهایی مسائل کیفری نزد محاکم عمومی با توجه به ماهیت آن یک امر تخصصی قضایی است؛ لذا پیشنهاد می‌شود به‌طور کلی مقرر گردد کلیه ارجاعات کیفری مجلس ابتدا نزد بازپرس یا بازپرسان تخصصی تعیین شده از طرف دستگاه قضایی ارجاع شود تا با قید فوریت مورد بررسی و حسب مورد به صدور قرار موقوفی تعقیب یا مجرمیت و کیفرخواست منجر گردد.

نتیجه

بنابر مراتب فوق، ابهام در ضرورت ابتکار تقنینی طرح با توجه به وجود قوانین متعدد، ابهام در خصوص ماهیت شعب خاص با ابلاغ ویژه رئیس قوه قضائیه در ماده (۱) طرح حاضر، خلاف شرع بودن اعلام اسامی محکومین و محکومیت ایشان در صحن علنی مجلس بدون پیش‌بینی شرط قید شدن این مسئله در حکم قضایی به عنوان مجازات تکمیلی، ابهام در خصوص اصطلاح «هزینه ... اداری»، مغایرت با اصل هفتاد و پنجم قانون اساسی به دلیل کاهش درآمدهای عمومی ناشی از اعطای معافیت از پرداخت هزینه دادرسی، حذف مرحله رسیدگی تخصصی در دادسرا و نادیده گرفتن ضوابط مقرر در رسیدگی‌های تحقیقی دادسرا و حذف امکان تمسک متهم به حقوق پیش‌بینی شده برای او در این مرحله از رسیدگی، مهم‌ترین ایرادهای این طرح است؛ لذا تصویب طرح حاضر با متن پیش‌رو پیشنهاد نمی‌شود و در صورتی که نمایندگان محترم، نظر بر تصویب و موافقت با ایده کلی این طرح در جهت تقویت سازوکارهای نظارتی مجلس دارند، پیشنهاد می‌شود اصلاح و بازنویسی کامل متن توسط کارگروه مصوب کمیسیون حقوقی قضایی مجلس را پیگیری کنند.

